

Forord

I begynnelsen av september 1941 sperret Hitlers armeer de siste veiene som førte inn til Leningrad (nå St. Petersburg), og, med dikteren Olga Berggolts' ord, «strammet til blokadens renneløkke rundt byens strupe». Nå fulgte historiens mest gruoppvekkende beleiring.

Denne boken vokste frem av arbeidet mitt som guide for den andre verdenskrigs slagmark på østfronten. Jeg er takknemlig mot Midas' og Holts Battlefield Tours, som hjalp til med å arrangere turen om Leningrads beleiring, og mot Oleg Aleksandrov fra vårt assosierte russiske reisebyrå, som tilrettela de første møtene med Den røde hærs veteraner fra kampene. Jeg vil ta med meg leserne på en reise og la dem få oppleve den usedvanlige styrken i denne historien – de rene og skjære redslene, men også dens evne til å inspirere og bevege.

Min oppfatning av beleiringene har jeg ikke fått fra offisielle sovjetiske beretninger om folkets mot, men fra faktiske fortellinger fra dem som var fanger i sin egen by. Jeg er dypt takknemlig mot tre veteraner som har vært en evig kilde til oppmuntring og støtte: Svetlana Magajeva, som sjenerøst ga meg tilgang til sine psykologiske studier av overlevende fra beleiringen, kunstneren Jelena Martilla, som lot meg bruke sin interessante skissesamling – tegnet under blokaden – og Irina Skripatsjyova, leder av St. Petersburgs forbund for beleiringsveteraner, som arrangerte utallige møter for meg. Alle har sterkt bidratt til å øke denne bokens verdi.

Jeg bruker en intervjumetode som jeg benyttet meg av i den forrige boken min om slaget ved Stalingrad, med først å opprette en forståelse og så samarbeide for å etablere de psykologiske grunntrekene i beretningen. Jeg er dypt takknemlig mot de overlevende fra beleiringen som har delt sine opplevelser med meg, og som har pekt ut de dagbøkene – publiserte og upubliserte – som ærlig og oppriktig forteller om skrekken som rammet byen. De mange bidragene deres

er nevnt i sluttnotatene. Et spesielt rørende møte var med overlevende fra togmassakren i Lytsjkovo ved deres aller første gjensyn, i mars 2007.

Andre er borte og kan bare snakke til oss gjennom sine personlige beretninger på papir. Jeg er takknemlig mot direktøren for Blokademuseet, som lot meg få tilgang til så mange dagbøker og brev fra beleiringstiden. Olga Prut, som bestyrer museet «Musene var ikke tause» – tilegnet kulturelt liv under beleiringen, og særlig fremføringen av Sjostakovitsjs 7. symfoni, Leningrad-symfonien – og musikolog professor Andrej Krukov har svært vennlig gitt meg tilleggsmateriale.

Jeg trekker også veksler på beretninger som allerede er utgitt. Beleiringsdagbøkene til Vera Inber, Jelena Kotsjina og Jelena Skrjabina finnes i engelsk oversettelse, og det gjør også den banebrytende samlingen som Ales Adamovitsj og Daniil Granin står bak, *A Book of the Blockade*. Cynthia Simmons og Nina Perlina har også utgitt en viktig samling av erfaringer fra beleiringen. Mer er tilgjengelig på russisk, og det kommer stadig nytt materiale – siste utgivelser fra Senter for muntlig historie ved Det europeiske universitetet i St. Petersburg, ble utgitt i 2006. Og jeg har hatt stor nytte av den store granskningen av beleiringen som er foretatt av Richard Bidlack og Nikita Lomagin.

Lena Jakovleva påtok seg arbeidet med oversettelse og tolking i Moskva, og Anna Artiusjina gjorde det samme i St. Petersburg, ved siden av å finne frem til mange verdifulle referanser for meg. Caroline Walton foretok en rekke tilleggsoversettelser og skaffet meg utdrag fra Aleksandr Boldyrevs dagbok. David M. Glantz og Albert Axell har også hjulpet meg på en rekke spesielle punkter.

Jeg er svært takknemlig for David Glantz' bakgrunnsmateriale til bykartet over Leningrad og også for hjelp med kartene over beleiringslinjene og «Livets vei» fra Svetlana Magajeva og Albert Plejsier. Den tyske fremrykningen er tegnet etter informasjon i Leon Goures *The Siege of Leningrad*, tilretteleggelsen i Operasjon Gnist er fra Robert F. Baumanns «Operation Spark: breaking through the siege of Leningrad», i *Combined Arms in Battle since 1939*, red. Roger J. Spillar (Fort Leavenworth, 1992).

Jeg skylder min agent Charlie Viney en særskilt takk, og også Roland Philipps og Rowan Yapp hos John Murray for oppmuntring og

FORORD

støtte mens jeg arbeidet med denne boken. De tre første kapitlene i boken er tematiske og tar for seg perioden frem til beleiringen av Leningrad ut fra synspunktene til de fremrykkende tyskerne, til de sovjetiske myndighetene som forsvarte byen, og endelig til sivilbefolkningen. De neste kapitlene følger en omtrentlig kronologisk orden. Det viktigste poenget her er den tre måneder lange perioden fra midten av desember 1941 til midten av mars 1942, da situasjonen i Leningrad var på det verste.

I 1969 utga Harrison Salisbury en bok om beleiringen. Siden er det dukket opp mye nytt materiale, og en fullstendig ny beretning er nå blitt mulig. Jeg er militærhistoriker med stor interesse for kamppsykologi og kampmoralens avgjørende rolle, nemlig hva som motiverer folk til å kjempe videre under de mest fortvilte omstendigheter. Jeg ser på tysk strategi og på sovjetisk taktikk, men konsentrerer meg mest om den indre psykens slagmark. Jeg er sterkt berørt av lidelsene til Leningrads sivilbefolkning og utholdenheten til mange av de overlevende. Leningrad sto imot beleiringen med de frykteligste konsekvenser. Jeg vil gjerne gi leserne en ny forståelse av hvilke lidelser innbyggerne måtte tåle, og hvordan de kom seg seirende ut av kampen.